

Jasiuk, Jerzy

XV Międzynarodowy Kongres Historii Nauki (Edynburg 10-19 sierpnia 1977 roku)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 23/2, 544-546

1978

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Świętokrzyskie, której głównym elementem jest wytapianie żelaza w zrekonstruowanych piecach dymarskich typu świętokrzyskiego.

Dodać należy, że wykłady zdobyły popularność wśród działaczy regionalnych, przewodników turystycznych PTTK, nauczycieli i młodzieży studenckiej.

Andrzej Rembalski

Z ZAGRANICY

XV MIĘDZYNARODOWY KONGRES HISTORII NAUKI

(Edynburg 10—19 sierpnia 1977 roku)

Zgodnie z uchwałą Zgromadzenia Ogólnego Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki, które obradowało w Tokio 20 i 24 sierpnia 1974 r. w czasie XIV Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki, kolejny XV Kongres odbył się w stolicy Szkocji — Edynburgu. Przygotowaniami kierował Komitet Organizacyjny, działający pod przewodnictwem prof. R. V. Jonesa z Uniwersytetu w Aberdeen i Komitet Programowy, działający pod przewodnictwem prof. A. R. Halla z Uniwersytetu w Londynie. Funkcję sekretarza w obu tych komitetach sprawował dr E. G. Forbes, wykładowca Uniwersytetu w Edynburgu.

Obrady Kongresu zostały rozpoczęte uroczystą sesją plenarną, w czasie której wygłoszono liczne przemówienia powitalne i referat prof. J. Needhama (uczestnika wszystkich bodaj poprzednich kongresów historii nauki), nawiązujący do światowego dorobku historii nauki, uzewnętrzniającego się w obradach kolejnych kongresów.

Prace Kongresu prowadzone były w jedenastu sekcjach: I. *Nauka i technika w starożytności*; II. *Nauka i technika od starożytności do 1600 roku*; III. *Matematyka i mechanika od 1600 roku*; IV. *Fizyka i astronomia od 1600 roku*; V. *Chemia i farmacja od 1600 roku*; VI. *Nauki biologiczne i medyczne od 1600 roku*; VII. *Nauki o Ziemi od 1600 roku*; VIII. *Technika i inżynieria od 1600 roku*; IX. *Historia nauk o człowieku*; X. *Nauka i społeczeństwo od 1600 roku* (z programem przygotowanym częściowo przez Międzynarodową Radę Studiów nad Polityką Naukową); XI. *Problemy filozofii, metodologii i historiografii*.

Na forum obrad sekcyjnych wygłoszono blisko 400 referatów, przy czym najbogatszy program miały sekcje IV i X, a najskromniejszy sekcje I i VII. Tematyka przedstawionych referatów była oczywiście bardzo różnorodna, tak, że w niektórych tylko przypadkach organizatorom udało się uporządkować wystąpienia w grupy tematyczne. Przedstawione referaty dawały przegląd prac badawczych prowadzonych w zakresie historii nauki i techniki, nie był to jednak przegląd zbyt czytelny, a przy tym mimo wszystko fragmentaryczny. Wśród referatów koegzystowały wystąpienia poświęcone najnowszemu, niejako jeszcze bieżącym pracom z wystąpieniami relacjonującymi dawniejsze ustalenia, niejednokrotnie publikowane.

Różnorodność tematyczna referatów powodowała zrozumiałe ograniczenie dyskusji, która przeważnie zamykała się w serii mniej lub więcej celnych pytań kierowanych pod adresem referentów. Tam jednak, gdzie tematyka wystąpień była bardziej zwarta — np. w sekcji I — czy bardziej dostępna dla szerszego grona — np. w sekcji X — dochodziło w dyskusji do wyraźnej polaryzacji poglądów, polemiczne akcentowanych.

Równoległe z obradami, prowadzonymi w sekcjach, odbywały się sympozja poświęcone różnym problemom ogólnym związanym z rozwojem nauki i techniki oraz z badaniami ich historii. Sympozjów tych było łącznie 11 (a więc znacznie

więcej niż na XIV Kongresie Historii Nauki). Zajmowano się na nich następującą problematyką: I. *Nauka i wartości ludzkie* (organizator: dr J. R. Ravetz); II. *We wnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania idei naukowych* (organizator: prof. Mary B. Hesse); III. *Międzynarodowe współdziałanie i przenikanie idei w nauce* (organizator: prof. M. P. Crosland); IV. *Medycyna i industrializacja w historii* (organizator: dr W. F. Bynum); V. *Fizyka i metafizyka w rewolucji naukowej* (organizator: A. R. Hall); VI. *Aspekty historii termodynamiki: teoria i praktyka* (organizator: prof. D. S. L. Cardwell); VII. *Problematyka materiałów źródłowych do historii nauki* (organizatorzy: prof. G. Beaujouan i prof. M. Gowing); VIII. *Związki między teoriami dziedziczenia i ewolucji* (organizator: dr R. C. Olby); IX. *Klasyfikacja i systematyzacja w naukach* (organizator: dr N. W. Fisher); X. *Kosmologia od czasów Newtona* (organizatorzy: dr M. A. Hoskin i prof. G. J. Whitrow); XI. noszące oficjalną nazwę *Symposium VI Komitetu Międzynarodowej Współpracy w Zakresie Historii Techniki Społeczne oddziaływanie techniki łączności XX wieku*.

Tematyka sympozjów odpowiadała kształtującym się aktualnie zainteresowaniom środowiska badaczy historii nauki i techniki na świecie, podobnie, jak można przypuszczać, zainteresowaniom naukowców. Tematy większości sympozjów (a same referaty i wypowiedzi dyskusyjne jeszcze bardziej) potwierdzały rosnące zainteresowanie społecznymi aspektami rozwoju nauki, uwarunkowaniami ekonomicznymi i politycznymi tego rozwoju, wreszcie ogólnymi jego prawidłowościami z punktu widzenia naukowca. Sympozja o takiej tematyce zgromadziły najliczniejszych uczestników (np. I) i były miejscem ożywionej, niekiedy kontrowersyjnej dyskusji (np. symposium III, gdzie wypowiedzi uwidaczniały czytelnie polityczne i geograficzne zróżnicowania audytorium). Sympozja o charakterze monodyscyplinarnym (np. VI czy XII) świadczyły o potrzebie wymiany myśli w określonym profesjonalnie zespole badaczy, dla którego obrady sekcyjne nie stanowiły odpowiedniego ani wystarczającego forum. Zagadnienia warsztatu badawczego były tematem jednego sympozjum, mianowicie VII, przy czym zgodnie z tytułem ograniczono się do problematyki archiwalnych materiałów źródłowych, a uwaga skoncentrowana została w zasadzie na metodach upowszechniania informacji o zasobach archiwalnych. Obrady sympozjów wykazały natomiast malejące zainteresowanie ogólnymi, filozoficznymi problemami rozwoju nauki, podobnie jak jej metodologią, co wypada uznać za charakterystyczny przejaw ewolucji zainteresowań w porównaniu do wcześniejszych kongresów.

Zgodnie z tradycją w czasie obrad Kongresu odbyły się posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki. Dokonano na nich m.in. przyjęcia dwu nowych państw członkowskich (Arabskiej Republiki Egiptu i Syrii) oraz wyboru nowych władz w następującym składzie: przewodniczący A. T. Grigorian (ZSRR), wiceprzewodniczący M. L. Righini-Bonelli (Włochy) i E. Hibert (Stany Zjednoczone), sekretarz E. G. Forbes (Wielka Brytania), skarbnik O. Pedersen (Dania), z-ca sekretarza A. Y. Hassan (Syria), członkowie S. Balan (Rumunia) i F. Grennaway (Wielka Brytania). Ustalono też, że następny, XVI Międzynarodowy Kongres Historii Nauki, odbędzie się w 1981 r. w Bukareszcie.

Odbyło się również Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowej Akademii Historii Nauki. Wybrano trzech nowych członków honorowych Akademii: Suzanne Delorme, Andrieja Kołmogorowa i Karla Poppera oraz nowe władze w składzie: A. R. Hall — przewodniczący, S. R. Mikulinski, J. E. Murdoch, K. Vogel — wiceprzewodniczący. Sekretarzem jest nadal P. Costabel, a sekretarzem administracyjnym — M. D. Grmek.

Ponadto obradowały: Komitet Międzynarodowej Współpracy w Zakresie Historii Techniki, Komisja Historii Myśli Geograficznej, Międzynarodowa Rada Studiów nad Polityką Naukową i Komitet Metrologii Historycznej.

Miały też miejsce spotkania o charakterze nieformalnym, jak np. spotkania na temat *Marksistowska analiza zagadnień nauki w krajach kapitalistycznych*, grupująca przedstawicieli różnych krajów na ogół młodej i średniej generacji.

W Kongresie wzięło udział ok. 800 uczestników z blisko 40 krajów — głównie z terenu Europy, Ameryki i Australii. Kontynent azjatycki — poza Indiami i Japonią — reprezentowany był ponadto przez parę delegacji, przeważnie jednoosobowych; kontynent afrykański przez przedstawicieli Egiptu, Tunisu i Zairu. Najliczniejszymi delegacjami obok gospodarzy były: amerykańska, japońska i radziecka. Delegacja polska należała do mniej licznych nawet w porównaniu z węgierską, czechosłowacką czy holenderską.

Można powiedzieć, że obrady Kongresu zostały zdominowane przez anglosaską grupę uczestników. Miała na to zasadniczy wpływ ich liczba ze Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Kanady i Australii, jak również miejsce obrad, ale nie tylko. Trzeba zwłaszcza zwrócić uwagę na tendencję przy zapraszaniu referentów sympozjalnych — bardzo wyraźnie preferującą uczonych angielskich i amerykańskich. Nie wydaje się również, aby skład przewodniczących obrad sekcyjnych i sympozjalnych odpowiadał proporcjom narodowościowym uczestników Kongresu.

Delegacja polska¹, choć nieliczna, brała bardzo aktywny udział w obradach sekcji i sympozjów, niestety — nie we wszystkich — ze względu na czasową równoległość ich pracy. Referaty wygłosili: S. Kwiatkowski (w sekcji X), E. Olszewski (w sekcji X, na sympozjum ICOHTEC i — razem z B. Olszewską — w sekcji XII), I. Malecki (w sekcji VIII), Z. Wardęska (w sekcji IV), Z. Wojtaszek (w sekcji V). Ponadto na sympozjum ICOHTEC wygłoszony został referat B. Walentynowicza w zastępstwie nieobecnego autora. Polscy uczestnicy Kongresu brali aktywny udział w dyskusjach — zarówno w czasie obrad sekcyjnych, jak i obrad sympozjów.

Relację o udziale delegacji polskiej w obradach Kongresu trzeba jeszcze uzupełnić informacją, że we władzach Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki znajduje się J. Dobrzycki, jako przewodniczący Komisji Początków Nauki Nowożytnej, i B. Suchodolski, który jest wiceprzewodniczącym Komisji Nauczania. Przedstawiciele Polski wchodzi również w skład komisji: P. Czartoryski jest członkiem Komisji Bibliografii, W. Voisé — Komisji Publikacji, J. Jasiuk — Komisji Instrumentów Naukowych, J. Miąso — Komisji Nauczania. We władzach Komitetu Międzynarodowej Współpracy w Zakresie Historii Techniki (ICOHTEC) funkcję sekretarza ds. wydawniczych sprawuje I. Pietrzak-Pawłowska, a E. Olszewski jest członkiem zarządu. Członkami Międzynarodowej Rady Studiów nad Polityką Naukową (ICSPS) są I. Malecki i B. Walentynowicz. W. Kula pełni funkcję wiceprzewodniczącego Międzynarodowego Komitetu Metrologii Historycznej. Jeśli chodzi o komisje, będące organami międzyunijnymi, tj. powiązane zarówno z Unią Historii i Filozofii Nauki, jak i z innymi organizacjami międzynarodowej współpracy naukowej — to członkiem Komisji Historii Geografii jest J. Babicz, Komisji Historii Geologii — K. Maślankiewicz, a J. Dobrzycki — przewodniczącym Komisji Historii Astronomii.

Jerzy Jasiuk

¹ W skład oficjalnej delegacji wchodził: prof. B. Suchodolski — przewodniczący, prof. J. Dobrzycki, inż. J. Jasiuk, prof. I. Malecki, prof. J. Miąso, prof. E. Olszewski, prof. W. Voisé. Ponadto w obradach Kongresu uczestniczyli: dr J. Kornacki, doc. S. Kwiatkowski, B. Olszewska, dr hab. Z. Wardęska, prof. Z. Wojtaszek.